

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Τμήμα Νομικής
Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών
Επιστημών

*Το έγκλημα και οι μορφές εμφάνισής του στο νέο ΠΚ:
προς μια ουσιαστική πραγμάτωση των αρχών του κράτους
δικαίου;*

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Τμήμα Νομικής
Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών
Επιστημών

Εισαγωγικά

- Η ανάγκη για ένα νέο ΠΚ αδιαμφισβήτητα προ πολλού δεδομένη και επιτακτική
- Οι επανειλημμένες διορθώσεις και τροποποιήσεις σε πρωτόγνωρα μικρό χρονικό διάστημα κλόνισαν την αξιοπιστία του νέου νομοθετήματος, η οποία πρέπει να αποκατασταθεί
- Το χρέος μας από εδώ και πέρα: μια αντικειμενική αξιολόγηση που αναδεικνύει τα θετικά αλλά και όσα ακόμη μπορούν να βελτιωθούν προς χάριν της πραγμάτωσης του κράτους δικαίου

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Τμήμα Νομικής
Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών
Επιστημών

Ελλειπτική θέση αξιολόγησης του νέου ΠΚ

□ Πολλά θετικά χαρακτηριστικά:

- συστηματοποίηση ύλης
- βελτίωση πολλών διατάξεων
- εισαγωγή νέου συστήματος ποινών με κατάργηση της εικονικότητας
- προσπάθεια επιλογών συμβατών με θεμελιώδεις αρχές

□ Επιλογές που του στερούν σημαντικά χαρακτηριστικά ενός σύγχρονου ΠΚ

- μη συμπερίληψη των εγκλημάτων κατά του περιβάλλοντος
- μη συμπερίληψη της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Τμήμα Νομικής
Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών
Επιστημών

Κέντρο βάρους της εισήγησης

- Όχι επί των δικαιολογικών επιλογών που έγιναν (αυτές δικαίωμα αλλά και ευθύνη του νομοθέτη)
- Ανάλυση που αξιολογεί ρυθμίσεις του νέου ΠΚ με σημεία αναφοράς:
 - τη συμβατότητά τους με θεμελιώδεις αρχές του δικαίου, και
 - την εσωσυστηματική τους συνοχή
- Αυτοί οι άξονες αξιολόγησης είναι οι πλέον σημαντικοί για την πράξη, γιατί συγκαθορίζουν την ερμηνεία και εφαρμογή του δικαίου

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Τμήμα Νομικής
Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών
Επιστημών

Βασικές αρχές του νέου ΠΚ

- **Αρχή της νομιμότητας - Άρθρο 1**
 - αναδιατύπωση και βελτίωση για το ορισμένο της πράξης, και της επιβλητέας ποινής (βλ. και ΔΕΕ, ΕΔΔΑ)
- **Αρχή αναδρομικής ισχύος ηπιότερης διάταξης –Άρθρο 2**
 - εφαρμογή και στους νόμους προσωρινής ισχύος και στα μέτρα ασφάλειας
 - αναφορά σε επιεικέστερη διάταξη (και όχι νόμο)
 - διάταξη που οδηγεί στη συγκεκριμένη περίπτωση στην επιεικέστερη μεταχείριση
 - η ανάγνωση της αιτιολογικής έκθεσης στο παράδειγμα περιουσιακών εγκλημάτων κατά του δημοσίου (ν. 1608/1950)
 - όριο του άρθρου 2 ΠΚ η διάκριση των εξουσιών κατά το Σ

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Τμήμα Νομικής
Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών
Επιστημών

Λοιπές βασικές αρχές του νέου ΠΚ (στην αιτιολογική έκθεση)

□ Αρχή της αναλογικότητας

Ο έλεγχος των διατάξεων του ειδικού μέρους αναδεικνύει ότι δεν υπηρετείται πάντα

- Άρθρο 335 παρ. 5 ΠΚ: « Όποιος, εκτός από την περίπτωση της παρ. 1 επιχειρεί γενετήσια πράξη χωρίς τη συναίνεση του παθόντος τιμωρείται με κάθειρξη λεως δέκα έτη».

Εισαγωγή εγκλήματος επιχείρησης, συνακόλουθα η απόπειρά του τιμωρείται επίσης με την ίδια ποινή, ενώ η απόπειρα του βιασμού της παρ. 1 με τη μείωση του άρθρου 83 ΠΚ είναι 2-8 έτη

- Άρθρο 463 παρ. 3 ΠΚ και η «οριζόντια» αναίρεση της αρχής της αναλογικότητας σε ειδικούς ποινικούς νόμους

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Τμήμα Νομικής
Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών
Επιστημών

Λοιπές βασικές αρχές του νέου ΠΚ (στην αιτιολογική έκθεση)

□ Αρχή της αναλογικότητας

Ο έλεγχος των διατάξεων του ειδικού μέρους αναδεικνύει ότι δεν υπηρετείται πάντα:

- Άρθρο 463 παρ. 3 ΠΚ: «οριζόντια» μείωση της ποινής κακουργημάτων ειδικών ποινικών νόμων που απειλούνται με κάθειρξη 5-10 έτη σε 1-6 έτη

Αναίρεση της αρχής της αναλογικότητας ενόψει του γεγονότος ότι οι ειδικοί ποινικοί νόμοι περιέχουν πλημμελήματα των οποίων τα όρια ποινής δεν αλλάζουν και μάλιστα κάποτε διακεκριμένα με κατώτατο όριο ποινής 2 έτη.

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Τμήμα Νομικής
Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών
Επιστημών

Θετικές βασικές επιλογές του νέου ΠΚ

- ❑ Αποποινικοποίηση πταισμάτων
- ❑ Σημαντικός, οριζόντιος και έλλογος, περιορισμός του αξιοποίνου μέσα από κατάργηση αόριστων εννοιών που οδηγούσαν σε διακεκριμένες μορφές εγκλημάτων (: κατά συνήθεια τέλεση, ιδιαίτερη επικινδυνότητα δράστη)
- ❑ Κατάργηση πολλών εγκλημάτων του ειδικού μέρους, ιδίως όσων εξέφραζαν ένα τυπικό αξιόποινο παράβασης κανόνων ή δε συναντώνται σε σύγχρονους ποινικούς κώδικες.

Καθηγήτρια: Μ.Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Τμήμα Νομικής
Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών
Επιστημών

Το έγκλημα στο νέο ΠΚ

□ Σημαντικές καινοτομίες:

■ Το δια παραλείψεως τελούμενο έγκλημα- Άρθρο 15 ΠΚ

■ Η ευθύνη από το αποτέλεσμα- Άρθρο 29 ΠΚ

■ Εισαγωγή νέου λόγου άρσης καταλογισμού- λΑρθρο 33 ΠΚ

□ Πολλές επιμέρους θετικές διορθώσεις διατάξεων που ρυθμίζουν λόγους άρσης του αδίκου ή του καταλογισμού

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο

Τμήμα Νομικής

Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών

Το έγκλημα στο νέο ΠΚ

Η πράξη

Το δια παραλείψεως τελούμενο έγκλημα- Άρθρο 15 ΠΚ

Αλλαγές:

- ρητός καθορισμός από τον ΠΚ των πηγών ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης
- δυνατότητα επιβολής μειωμένης ποινής

Σημεία προβληματισμού:

- εξαίρεση της de facto μονομερούς ανάληψης ευθύνης
- δυναμική μείωση ποινής επί μειωμένου αδίκου ή ενοχής;

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο

Τμήμα Νομικής

Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών

Υπαιτιότητα- Καταλογισμός

Το εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο έγκλημα στο νέο ΠΚ

Νεωτερισμοί του άρθρου 29 ΠΚ:

- Το παραπέρα αποτέλεσμα πρέπει να τυποποιείται αυτοτελώς ως έγκλημα αμέλειας
- Το παραπέρα αποτέλεσμα πρέπει να μπορεί να αποδοθεί *τουλάχιστον* σε αμέλεια του υπαιτίου (κάλυψη «καταχρηστικού εκ του αποτελέσματος εγκλήματος»)
- Σχετική επικουρικότητα της διάταξης απέναντι σε βαρύτερη τιμώρηση με τους κανόνες της συρροής
- Εφαρμογή της ποινής του εκ του αποτελέσματος και στο **συμμέτοχο**: προσβολή της αρχής της αναλογικότητας στην περίπτωση της συνέργειας λόγω της μειωμένης της ποινής (άρθρο 47 ΠΚ)

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο

Τμήμα Νομικής

Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών

Η άρση του καταλογισμού Η νομική πλάνη και η κωφαλαλία

❑ Οι αλλαγές που έγιναν στη νομική πλάνη έχουν όλες θετική ταυτότητα

❑ Το ίδιο ισχύει για την ένταξη της κωφαλαλίας στις γενικές ρυθμίσεις άρσης του καταλογισμού λόγω ανικανότητας για καταλογισμό

Το ανυπέρβλητο δίλημμα λόγω σύγκρουσης καθηκόντων

❑ Άρθρο 33 ΠΚ: άρση καταλογισμού (και όχι αδίκου) λόγω αδυναμίας αποφυγής του αδίκου εξαιτίας ανυπέρβλητου διλήμματος σύγκρουσης καθηκόντων, όταν η προσβολή είναι κατά το είδος και τη σπουδαιότητα ανάλογη με αυτήν που απειλήθηκε

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο

Τμήμα Νομικής

Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών

Λόγοι εξάλειψης του αξιοποίνου Οριστική έλλειψη έγκλησης

- ❑ **Ιδιαίτερη διεύρυνση της κατ' έγκληση δίωξης στα εγκλήματα κατά περιουσιακών αγαθών (διαθεσιμότητα ενν. αγαθού):**
 - ακόμη και όταν οι προσβολές στρέφονται κατά του δημοσίου, αρκεί να μην ξεπερνά η βλάβη τα 120.000 ευρώ
 - ακόμη και όταν έχουν κακουργηματικό χαρακτήρα όταν στρέφονται κατά ιδιωτών
- ❑ **Δικαιοπολιτική επιλογή αποφόρτισης του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης**
- ❑ **Εσωσυστηματική ασυνέπεια: αυτεπάγγελτη δίωξη σε κακούργημα και πλημμέλημα στην απάτη σχετικά με τις επιχορηγήσεις, όχι όμως και στην απάτη κατά του δημοσίου**

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο

Τμήμα Νομικής

Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών

Λόγοι εξάλειψης του αξιοποίνου Παραγραφή

- ❑ Ρητός ορισμός χρόνου έναρξης της παραγραφής για τους συμμετόχους (άρθρο 112 εδ. τελ. ΠΚ): από χρόνο τέλεσης πράξης φυσικού αυτουργού
- ❑ Αναστολή παραγραφής εγκλημάτων κατά ανηλίκων: γενικεύεται στα κακουργήματα και καταργείται στα πλημμελήματα

Κριτική:

- η επέκταση σε όλα τα κακουργήματα όχι νομιμοποιημένη
- υπάρχουν πλημμελήματα κατά ανηλίκων που έτσι μπορεί να παραγραφούν πριν την ενηλικίωσή τους (άρθρο 339 παρ. 3)
- παραβίαση του ενωσιακού δικαίου (άρθρο 15 παρ. 2 οδηγία 2011/92/ΕΕ)

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο

Τμήμα Νομικής

Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών

Λόγοι εξάλειψης του αξιοποίνου

Έμπρακτη μετάνοια σε περιουσιακά αδικήματα

- ❑ Ευρύτατη λειτουργία έμπρακτης μετάνοιας λόγω αποκαταστασιμότητας εννόμου αγαθού, ακόμη και για κακουργηματικής απαξίας προσβολές κατά του δημοσίου**
- ❑ Θετικός ο ακριβής ορισμός του απώτατου χρονικού σημείου εκδήλωσης αυτής**

Εντελής ικανοποίηση σε περιουσιακά αδικήματα

- ❑ Αν λάβει χώρα μέχρι την αμετάκλητη παραπομπή στο ακροατήριο οδηγεί σε απαλλαγή από την ποινή ακόμη και για κακουργήματα κατά του δημοσίου (άρθρα 381 παρ. 3 εδ.α, 405 παρ. 3 εδ. α ΠΚ)**
- ❑ Αντιφατική ρύθμιση σε σχέση με ρυθμίσεις ΚΠΔ για ποινική συνδιαλλαγή (άρθρα 301, 302 ΚΠΔ) όπου διατηρείται το τιμωρητό**

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο

Τμήμα Νομικής

Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών

Απόπειρα

- ❑ Κατάργηση απρόσφορης απόπειρας
- ❑ Κατάργηση κατ' εξαίρεση δυνατότητας επιβολής πλήρους ποινής
- ❑ Ορισμός αρχής εκτέλεσης με την πιο στενή δυνατή θεωρητική εκδοχή (όποιος αρχίζει να εκτελεί την περιγραφόμενη στο νόμο πράξη)-άρθρο 42 ΠΚ
- ❑ Εισαγωγή ευθύνης για απόπειρα εκ του αποτελέσματος εγκλήματος (με μείωση ποινής)

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο

Τμήμα Νομικής

Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών

Απόπειρα-Υπαναχώρηση

- ρητή ρύθμιση για εγκλήματα ενέργειας και παράλειψης- ά. 44 παρ. 1
- υπαναχώρηση από αποτυχημένο έγκλημα (άρθρο 44 παρ. 2)
- διπλή μείωση ή δικαστική άφεση επί σοβαρής προσπάθειας αποτροπής, ακόμη και αν το αποτέλεσμα απετράπη από άλλη αιτία
- υπαναχώρηση από πεπερασμένη οδηγεί σε ατιμωρησία όταν για το τελειωμένο προβλέπεται έμπρακτη μετάνοια-άρθρο 44 παρ. 3 εδ. τελ.
- υπαναχώρηση του συμμετόχου με αναγωγή στην πράξη του φυσικού αυτουργού-άρθρο 44 παρ. 4 ΠΚ

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο

Τμήμα Νομικής

Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών

Συμμετοχή

- ❑ **Συναυτουργία= συμπραγμάτωση των στοιχείων της περιγραφόμενης στο νόμο πράξης (άρθρο 45 ΠΚ)**
- ❑ **Ρύθμιση ηθικής αυτουργίας και agent provocateur στην ίδια διάταξη (άρθρο 46 ΠΚ)**
- ❑ **Συνέργεια κατά κανόνα με μειωμένη ποινή (άρθρο 47 ΠΚ)**
- ❑ **Κατ' εξαίρεση: δυνατότητα πλήρους ποινής επί συγκεκριμένης μορφής συνέργειας (: επί θέσης του αντικειμένου της προσβολής στη διάθεση του φυσικού αυτουργού, κατά τη διάρκεια της πράξης του) χωρίς ειδικότερα κριτήρια για τη δυνατότητα πλήρους ποινής**
- ❑ **Υποχρεωτική μείωση ποινής επί έλλειψης ιδιότητας σε γνήσιο ιδιαίτερο έγκλημα (άρθρο 49 παρ. 1 ΠΚ) παρά την κατά κανόνα μειωμένη ποινή του συνεργού**

Καθηγήτρια: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο

Τμήμα Νομικής

Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών

Επίλογος

Οι νέες ρυθμίσεις για το έγκλημα και τις μορφές εμφάνισής του φανερώνουν μια εξέλιξη :

- που έχει πολλά θετικά στοιχεία
- υπάρχουν ωστόσο ακόμη σημαντικά σημεία που πρέπει να βελτιωθούν αναφορικά με το σεβασμό του κράτους δικαίου (ιδίως αναφορικά με την αρχή αναλογικότητας και της ασφάλειας δικαίου)

Η προσπάθεια γι' αυτά πρέπει να συγκεντρώνει την προσοχή μας για να συνεχιστεί